

Навчально-науковий інститут філології та історії
Кафедра іноземних мов та методики викладання

ФІЛОСОФІЯ ОСВІТИ

2023-2024 н.р.

Для здобувачів вищої освіти за ОС «Магістр»

Галузі знань 01 Освіта/Педагогіка

Спеціальність: 014 Середня освіта

Предметна спеціальність: 014.021 Середня освіта (Англійська мова та зарубіжна література)

Освітньо-професійна програма: Середня освіта (Мова і література (англійська))

Статус дисципліни: обов'язкова

Викладач: **Артюх В'ячеслав Олексійович**, канд. філософських наук, доцент, доцент кафедри історії, правознавства та методики навчання

Email: vartyukh@gmail.com

Консультації: Вівторок, 13.00-15.00

Кількість часу на вивчення

Лекцій	12 (денна) / 4 (заочна)
Практичних занять	10 (денна) / 4 (заочна)
Самостійна робота студента	68 (денна) / 82 (заочна)
Форма контролю	іспит

На основі взаємодії філософії та освіти упродовж тривалого історичного часу формувалася нова галузь філософії – філософія освіти. Поняття «філософія освіти» вперше з'являється у другій половині XIX століття, коли у розвинених країнах Європи та США сформувалися національні системи освіти, а її оформлення, як нової галузі знання, завершилося у другій половині XX століття, що стало підсумком тривалої взаємодії різноманітних філософських течій зі сферою освіти, поєднання педагогічної практики з її теоретичним осягненням.

Мета вивчення – здійснення узагальнення знань магістрів у сфері освіти на теоретико-методологічному рівні, а також їхнього залучення до філософського осягнення ідеї освіти як соціокультурного феномену; вироблення їх власної світоглядної концепції освіти; сприяння формуванню високого рівня компетентності і культури випускників університету.

Завдання ОК:

- ознайомлення студентів із особливостями предметної ідентифікації філософії освіти та актуальними проблемами, що досліджуються нею;
- сприяння розвитку критичного, креативного та рефлексивного мислення студентів;
- формування методологічної компетентності магістрів;
- розвиток їхньої дослідницької культури.

У результаті вивчення освітнього компоненту здобувач освіти набуває таких компетентностей і результатів навчання:

Інтегральна компетентність

Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми в галузі загальної середньої та фахової передвищої освіти за предметною спеціальністю 014.021 Середня освіта (Англійська мова та зарубіжна література), що передбачає застосування інновацій у процесі навчання та проведення наукових педагогічних досліджень і характеризується комплексністю та невизначеністю умов організації освітнього процесу.

Загальні компетентності

ЗК 1. Здатність діяти відповідально і свідомо на засадах поваги до прав і свобод людини та громадянина; реалізувати свої права і обов'язки; усвідомлювати цінності громадянського суспільства та необхідність його сталого розвитку.

ЗК 2. Здатність виявляти повагу та цінувати українську національну культуру, багатоманітність і мультикультурність у суспільстві; здатність до вираження національної культурної ідентичності, творчого самовираження.

ЗК 4. Здатність дотримуватися принципів академічної доброчесності у професійній діяльності та під час виконання науково-педагогічних досліджень, спроможність формувати в здобувачів освіти культуру академічної доброчесності.

ЗК 7. Здатність до міжособистісної взаємодії, роботи в команді, спроможність генерувати нові ідеї, мислити логічно, критично, аналітично, абстрактно, аналізувати та синтезувати.

Фахові компетентності

ФК 1. Здатність до поглиблення знань і розуміння предметної області та професійної діяльності.

Загально-предметні результати навчання:

РН 1. Усвідомлює цінності громадянського суспільства та необхідність його сталого розвитку, керується ними в професійній діяльності та демонструє здатність нести відповідальність як громадянин і професіонал за результати власної діяльності.

РН 2. Демонструє здатність цінувати різноманіття та мультикультурність, має власну соціокультурну позицію в полікультурному просторі, є носієм національної культури, керується в педагогічній діяльності етичними нормами, принципами толерантності та партнерства.

РН 4. Дотримується культури академічної доброчесності у власній діяльності та демонструє вміння формувати її в учнів.

РН 7. Уміє діяти автономно та в команді, формулює наявні проблеми у сфері освіти, демонструє навички їх критичного аналізу, генерує нові ідеї, аргументує можливі шляхи їх розв'язання, прогнозує очікувані результати.

РН 8. Володіє спеціалізованими концептуальними знаннями, що включають сучасні наукові здобутки у сфері професійної діяльності та освітньої галузі знань, здатен до їх поглиблення впродовж життя.

Основні поняття: філософія освіти, гуманітарні системи, свідомість і несвідоме, культура, емпірико-аналітичний напрямок, гуманітарний напрямок, парадигма (знансва, технократична, біхевіористська, езотерична, вітакультурна, культурологічна), особистість, цінності, поведінка, виховання, дидактика, еволюція, зміст освіти, навчальні технології, сенс педагогічної діяльності, інновації, норми, гуманістичні традиції, педагогічна практика.

**Тематичний план
Денна форма навчання**

Тема	Кількість годин, відведених на:		
	Лекції	Семінарські заняття	Самостійну роботу
Змістовий модуль I. Філософське осягнення ідеї освіти			
Тема 1. Філософія освіти в структурі наукового знання.	2	-	8
Тема 2. Ідея освіти та її феномен.	2	2	10
Тема 3. Цілі та цінності освіти	2	2	8
Тема 4. Ідеали та результати освіти.	-	-	8
Модульна контрольна робота			
<i>Разом:</i>	6	4	34
Змістовий модуль II. Структура і проблеми сучасної філософії освіти			
Тема 5. Онтологія освіти.	2	2	8
Тема 6. Теоретико-методологічні засади розуміння освіти.	-	2	6
Тема 7. Самовизначення особистості в культурі.	2	-	8
Тема 8. Розуміння як системна якість освіти.	-	2	6
Тема 9. Основні суперечності та проблеми розвитку сучасної освіти.	2	-	6
Модульна контрольна робота			
<i>Разом:</i>	6	4	34
Разом годин:	12	10	68

Заочна форма навчання

Тема	Кількість годин, відведених на:		
	Лекції	Семінарські заняття	Самостійну роботу
Змістовий модуль I. Філософське осягнення ідеї освіти			
Тема 1. Філософія освіти в структурі наукового знання.	2		12
Тема 2. Ідея освіти та її феномен.		2	14
Тема 3. Цілі та цінності освіти			14
Тема 4. Ідеали та результати освіти.			14
Модульна контрольна робота			
<i>Разом:</i>	2	2	54
Змістовий модуль II. Структура і проблеми сучасної філософії освіти			
Тема 5. Онтологія освіти.			8
Тема 6. Теоретико-методологічні засади розуміння освіти.		2	8
Тема 7. Самовизначення особистості в культурі.			8

Тема 8. Розуміння як системна якість освіти.			2
Тема 9. Основні суперечності та проблеми розвитку сучасної освіти.	2		2
Модульна контрольна робота			
	<i>Разом:</i>	2	2
Разом годин:	4	4	82

Самостійна робота здобувачів освіти передбачає підготовку до практичних занять, опрацювання тем і виконання практичних завдань, винесених на самостійне опрацювання, створення презентацій, підготовку до модульних контрольних робіт.

ПИТАННЯ ДО ЕКЗАМЕНУ З КУРСУ «ФІЛОСОФІЯ ОСВІТИ»

1. Дуалізм філософії освіти та проблеми її становлення.
2. Філософія освіти як галузь пізнання: об'єкт, предмет, співвідношення з іншими галузями знання.
3. Філософія освіти та її взаємодія з іншими галузями філософії та наукового знання.
4. Плюралізм філософії освіти.
5. Філософське вчення про людину та його методологічне значення для розвитку освіти.
6. Необхідність філософського осягнення феномену освіти.
7. Методологічні функції філософії освіти.
8. Ідея освіти та її витoki.
9. Феномен освіти.
10. Освіта як процес навчання і виховання.
11. Опосередкована та цілеспрямована освіта.
12. Освіта як система.
13. Освіта як соціальна технологія.
14. Школа як обов'язкова ланка освіти.
15. Освіта як сфера.
16. Багатоаспектність поняття "освіта".
17. Освіта і культура.
18. Освіта як соціалізація особистості.
19. Закономірності розвитку освіти.
20. Філософська концепція самопізнання.
21. Мова і освіта.
22. Цілі освіти.
23. Освіта як цінність.
24. Цінності в освіті.
25. Консервативні цінності, концепції і парадигми освіти.
26. Ліберальні цінності, концепції і парадигми освіти.
27. Людинотворча місія освіти.
28. Освіта як духовне народження людини.
29. Освіта як суб'єкт-суб'єктна взаємодія.
30. Освіта як сфера відтворення суспільства і масової соціалізації.
31. Фалес, Сократ і софісти та їх роль в розвитку ідеї освіти.
32. Конфуцій та його роль в розвитку ідеї освіти.
33. Концепція освіти Платона.
34. Арістотелівське осмислення ідеї освіти.
35. Осмислення освіти християнськими філософами. Святий

- Августин і Тома Аквінський.
36. Освіта в добу Відродження: ідея формування всебічно розвинутої людини.
  37. Освітні ідеї та ціннісні орієнтації Я. Коменського.
  38. Індивідуальність – рушійна сила індустріального суспільства. Дж. Локк.
  39. Ідея природної свободи і вільного виховання Ж.-Ж. Руссо.
  40. Г. Песталоцці про мистецтво освіти і освіту для індустрії.
  41. Розуміння свободи освіти І. Кантом та феномену знання Г. Гегелем.
  42. Григорій Сковорода про самопізнання та спорідненість виховання з природою.
  43. Ідея національної школи в працях К. Ушинського, Б. Грінченка, С. Русової, І.Франка, Я. Чепіги.
  44. Ідея національної школи та її розвиток в працях Г. Ващенко.
  45. Зміна цінностей освіти в освітньому просторі України: А. Макаренко та В. Сухомлинський.
  46. Університет як ідея єдності науки і освіти.
  47. Місія університету в культурі.
  48. Багаторівнева система підготовки фахівців: молодший спеціаліст, бакалавр, спеціаліст, магістр, доктор філософії.
  49. Автономія університету
  50. Гуманітарна освіта і проблема профілю вищого навчального закладу.
  51. Освіта і дослідження в сучасному університеті.
  52. Гумбольдтівська концепція класичного університету та її розвиток.
  53. Розвиток ідеї університету Ортегою-і-Гассетом.
  54. К. Ясперс про університетську освіту.
  55. Порівняти різні моделі сучасної університетської освіти.
  56. Освіта і сталий людський розвиток.
  57. Теорія людського капіталу.
  58. Зміна канонів освіченості в історії культури.
  59. Концепція безперервної освіти.
  60. Формування системи освіти індустріального суспільства.
  61. Джон Д'юї про пріоритети освіти індустріального суспільства.
  62. Формування освітньої парадигми інформаційного суспільства. Е. Тоффлер.
  63. Філософські засади Національної доктрини розвитку освіти.
  64. Суб'єкт-об'єктна і суб'єкт-суб'єктна парадигми освіти. Консерватизм та лібералізм.
  65. Основні суперечності сучасної освіти.
  66. Освітні стандарти і парадигма особистісно-орієнтованої освіти.
  67. Освіта як сфера послуг.
  68. Глобалізаційні процеси в освіті.
  69. Освіта у стратегії боротьби з бідністю.
  70. Сучасна система освіти. Філософія проекту «Нова українська школа»

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

а) основна

1. Філософія і методологія розвитку вищої освіти України в контексті євроінтеграційних процесів : монографія / Андрущенко В., Бойченко М., Гомілко О. та ін. К. : Пед. думка, 2011. 320 с.

2. Андрущенко В.П. Роздуми про освіту: Статті, нариси, інтерв'ю. К. : Знання України, 2004. 804 с.
  3. Філософія освіти і науки: навч. посіб. / І. С. Алексейчук та ін. 2-ге вид. переробл. та доповн. Слов'янск , 2019. 365 с.
  4. Базалук О. О. Філософія освіти : навч. метод. посібник / Базалук О. О, Юхименко Н. Ф. Київ : Кондор, 2010. 164 с.
  5. Енциклопедія освіти /Акад. пед. наук України; головний ред. В.Г. Кремень. К. : Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
  6. Історія філософії. Словник / за заг. ред. В.І. Ярошовця. К. : Знання України, 2006. 1200 с.
  7. Опачко М.В. Філософія сучасної освіти. Навчально-методичний посібник. Ужгород: УжНУ, 2019. 60 с.
  8. Пономарьов О. С., Костиця І. В. Практикум з філософії освіти : навчально-методичний посібник. Харків : НТУ «ХП», 2019. 104 с.
  9. Філософія : підручник для студентів вищ.навч.закл. / Л. В. Губерський, В. П. Андрущенко, А. О. Баумейстер, І. С. Добронравова, В. В. Ільїн /за ред. Л. В. Губерський. Вид. 2-ге, перероб. і допов. Харків : Фоліо, 2018. 620 с.
  10. Філософія освіти : навчальний посібник. 2-ге видання / за наук. ред. академіка В. П. Андрущенка [та ін.]. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2021. 348 с.
- б) додаткова**
1. Аквінський Фома. Коментарі до Арістотелевої “Політики” / Пер. з латини О.Кислюка; Передм. В. Котусенка. К. : Основи, 2000. 794 с.
  2. Андрущенко В. Філософія освіти ХХІ століття: у пошуках перспективи // Філософія освіти. № 2, 2005, № 1 (3), 2006.
  3. Арістотель. Політика / Пер. з давньогр. та передм. О.Кислюка. К. : Основи, 2000. 239 с.
  4. Арістотель. Нікомахова етика / Переклав з давньогрецької Віктор Ставнюк. К. : Аквілон – Плюс, 2002. 480 с.
  5. Вища освіта України і Болонський процес: Навч.посібник / За ред В.Г. Кременя. Тернопіль : Навчальна книга, Богдан, 2004. 38 с.
  6. Гегель, Г.В.Ф. Феноменологія духу / З нім. пер. П.Тарашук; Наук. ред. пер. Ю.Кушаков. К. : Вид-во Соломії Павличко “Основи”, 2004. 548 с.
  7. Ідея Університету: Антологія / Упоряд.: М. Зубрицька, Н. Бабалик, З. Рибчинська; відп. ред. М. Зубрицька. Л. : Літопис, 2002. 304 с.: іл.
  8. Історія української школи і педагогіки: Хрестоматія / Упоряд. О.О.Любар; За ред. В.Г. Кременя. К.: Т-во “Знання”, КОО, 2003. 766 с.
  9. Кант, І. Критика чистого розуму / Пер. з нім. та приміт. І. Бурковського. К. : Юніверс, 2000. 504 с.
  10. Модернізація системи вищої освіти: соціальна цінність і вартість для України: монографія / [кол. авт.]/АПН України, Ін-т вищої освіти. К. : Пед. думка, 2007. 222 с.
  11. Платон. Держава / Пер. з давньогр. Д.Коваль. К. : Основи, 2000. 355 с.
  12. Платон. Діалоги / Пер. з давньогр. К. : Основи, 1999. 395 с.
  13. Святий Августин. Сповідь / Пер. з латин. Ю.Мушака; Післям. С.Здіорука. К. : Основи, 1999. 319 с.
  14. Сенека, Луцій Анней. Моральні листи до Луцілія / Пер. з латин. А.Содомори. К. : Основи, 1999. 603 с.
  15. Сковорода, Григорій. Твори: У 2т. К. : АТ “Обереги”, 1994.
  16. Спіноза Бенедикт. Теологічно-політичний трактат / Пер. з лат. В.Литвинов; Вст. слово В.Литвинова. К. : Вид-во Соломії Павличко “Основи”, 2005. 237 с.
  17. Хрестоматія з української класичної педагогіки: К. Ушинський, С. Русова, А. Макаренко, Г.Ващенко, В. Сухомлинський: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Уклад. В.П. Кравець, О.І. Мешко. – К.: Грамота, 2008. 768 с.

18. Ясперс К. Ідея Університету // Ідея Університету: Антологія. Л., 2002.
19. Ясперс, Карл. Психологія світоглядів / З нім. пер. О.Кислюк, В.Осадчук. К. : Юніверс, 2009. 464 с.

ЕЛЕКТРОННІ РЕСУРСИ:

1. Добронравова І.С. Постнекласичне знання як процес – київська філософська школа надає засоби розуміння [Електронний ресурс] // Губерський Л.В., Андрущенко В.П., Добронравова І.С., Конверський А.Е., Кремень В.Г. [та ін.] / Сучасна українська філософія: традиції, тенденції, інновації. Збірник наукових праць К. : ВПЦ “Київський університет”, 2011. С. 161-172. Режим доступу: <http://www.philsci.univ.ua/biblio/>
2. Добронравова І.С. Філософія та методологія науки. Підручник. [Електронний ресурс] / І.С. Добронравова, Л.І. Сидоренко. К. : ВПЦ “Київський університет”, 2008. 223 с. Режим доступу: <http://www.philsci.univ.ua/biblio/>
3. Чуйко В.Л. Рефлексія основоположних методологій філософії науки [Електронний ресурс] / В.Л. Чуйко. К. : Центр практичної філософії, 2000. - Режим доступу: <http://www.philsci.univ.ua/biblio/>

Політика курсу

У процесі навчання здобувачі освіти отримують необхідні знання в результаті відвідування аудиторних (лекційних і практичних) занять. Деякі аспекти винесені на самостійне вивчення. Підготовка до істипу передбачає повторення та поглиблений розгляд вивченого матеріалу.

Організаційні та навчальні обов'язки здобувачів освіти:

- На практичні заняття приходити попередньо підготовленими: самостійно опрацювати лекційний матеріал, рекомендовану літературу, за потреби – підготувати необхідні дидактичні матеріали та виконати практичні завдання.
- Не пропускати заняття без поважної причини та не спізнюватися.
- Дотримуватися правил техніки безпеки й охорони праці.
- Ставити запитання, цікавитися додатковими відомостями, сучасними науковими знаннями з предмета й консультиватися з викладачем.
- Аргументовано відстоювати свою думку стосовно тематики занять, якщо вона не збігається з думкою викладача.
- Звертатися до викладача за додатковими роз'ясненнями, якщо деякі питання були недостатньо повно висвітлені на лекціях.
- У випадку незгоди з отриманою оцінкою мати право на перезарахування тем.
- Вчасно складати й перескладати відповідні теми.
- Пропущене практичне заняття необхідно відпрацювати в позааудиторний час у формі співбесіди, самостійного виконання практичних завдань.

Політика щодо академічної доброчесності:

Здобувачі освіти керуються нормами ПОЛОЖЕННЯ про дотримання принципів академічної доброчесності в Глухівському національному педагогічному університеті імені Олександра Довженка (<https://drive.google.com/file/d/1OvkdtNHzncMFI3jDEMuWR6Wag4TVxUsO/view>). У процесі навчання забороняються плагіат, фабрикація та фальсифікація результатів, списування, хабарництво.

Система оцінювання курсу

Навчальні досягнення здобувачів вищої освіти з курсу «Філософія освіти» здійснюється відповідно до ПОЛОЖЕННЯ про контроль і оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти в Глухівському національному педагогічному університеті імені Олександра Довженка (https://drive.google.com/file/d/1Cj0T6NJ7_Uk9lOeyI9n1ba-E7lqf8w7/view)

Система оцінювання (критерії оцінювання та шкала оцінювання)

із дисципліни «Філософія освіти»

Загальна підсумкова оцінка з дисципліни визначається на основі середньозваженого балу за національною шкалою і виставляється у відомість обліку успішності та ІНПС (заліковій книжці) за двома шкалами оцінювання: національною і ESTS. Середньозважений бал (Сб) із дисципліни визначається на основі:

***встановленого вагового індексу (ВІ) дисципліни (дорівнює 1, що згідно з робочою навчальною програмою розподіляється окремо за кожний вид роботи, зокрема: ВК за семінарські дорівнює 0,3; тестовий контроль, МКР – 0,3; СРС – 0,2; іспит – 0,2 (виставляється за результатом виконання всіх передбачених програмою завдань).

***середньоарифметичного значення оцінок, одержаних студентом за кожний вид роботи відповідно до робочої програми за національною шкалою (Таблиця).

Аудиторна робота					Самостійна робота	Підсумковий контроль			
Семінарські заняття					Тестовий контроль, МКР				Екзамен
1	2	3	4	5	МКР1	МКР2	Т	0,2	0,2
ВІ: 0, 3					0,3				

Оцінка ECTS	Сума балів за 100 бальною шкалою	Критерії оцінювання
A	90-100	високий рівень володіння теоретичними знаннями й практичними вміннями
B	82-89	достатній рівень оволодіння знаннями навчального матеріалу, вміннями їх практичного впровадження
C	74-81	середньо-достатній рівень володіння теоретичним матеріалом та готовності до оперування набутими вміннями й навичками
D	64-73	середній рівень володіння теоретичними знаннями, практичними вміннями й навичками
E	60-63	рівень володіння теоретичним матеріалом, практичними вміннями й навичками визначається нижче середнього
FX	35-59	низький рівень володіння навчальним матеріалом, здобувач освіти не спроможний опанувати практичні вміння без додаткових занять з дисципліни
F	1-34	низький рівень знань із дисципліни, відсутність практичних умінь і навичок, що є підставою для повторного вивчення дисципліни

Зарахування результатів неформальної освіти

Відповідно до Положення про порядок визнання результатів навчання, здобутих у неформальній та інформальній освіті в Глухівському національному педагогічному університеті імені Олександра Довженка (<https://docs.google.com/document/d/1oGLOsz2v-xyvOtfuDN28tKjMFhsYT00/edit>) може бути здійснено зарахування ОК або її модуля. Особа, яка звертається до Університету щодо визнання результатів неформального та/або інформального навчання (заявник), подає відповідну заяву, декларацію про попереднє навчання та додаткові документи, які підтверджують наведену у декларації інформацію про попереднє навчання (за наявності). Створена комісія приймає рішення про можливість/неможливість процедури визнання наданої заявником інформації. Термін прийняття рішення становить не більше десяти робочих днів.

